

STADSARCHIEF TURNHOUT
Het Stadsarchief Turnhout vormt samen met de drie stedelijke musea de stedelijke dienst TRAM 41. Dit letterwoord staat voor Turnhoutse Route Archief en Musea, waarbij "41" verwijst naar de vroegere stoomtramlijn die het afgelegen Turnhout met de buitenwereld verbond. Een coördinator en een centrale stafdienst, waaronder een medewerker behoud en beheer, staan in voor de algemene werking, wat uiteraard belangrijke schaalvoordelen oplevert. Het Stadsarchief, gevestigd in het stadhuis, beheert de archieven van het stadsbestuur, maar ook van het OCMW, een aantal kerkelijke instellingen en lokale, vooral culturele, verenigingen en organisaties. Daarnaast bewaart het een belangrijke collectie Campiniana, in 1938 geschenken door de Geschieden Oudheidkundige Kring Taxandria en verder uitgebreid door de opeenvolgende archivaren. Naast een omvangrijke bibliotheek gaat het om een grote verzameling bidprentjes, foto's, prentbriefkaarten, kaarten en gravures.

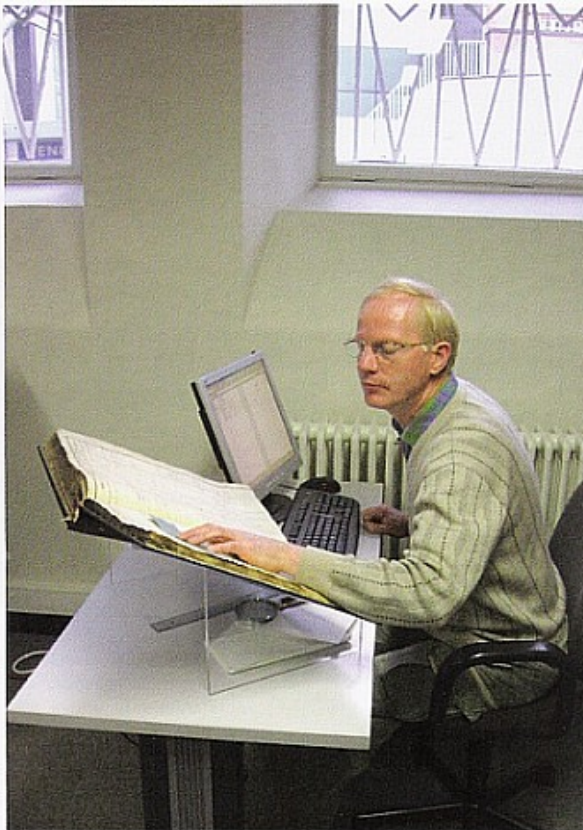
NOOD AAN EEN GOED ARCHIEFBSCHRIJVINGSSYSTEEM
Hoewel het Stadsarchief een zeer rijke, historische collectie onder zijn hoede heeft – het oudste stuk dateert uit 1262 – bleek bij de aanstelling van een nieuwe archivaris in het najaar van 2009 dat er buiten de wetenschappelijke bibliotheek amper iets ontsoeten was. Bezoekers gebruikten nog steeds het overzicht dat P. J. Heuvelmans, eerste klerk en later stadsecretaris, in 1837 en 1838 had gemaakt van alle registers bewaard in de 'Geheyme kamer' van het toenmalige stadhuis. Wel

waren er verschillende pogingen geweest om het archief aan de hand van steekkaarten te beschrijven, maar die projecten waren nooit afgewerkt. In 2010 werd dan ook, met de hulp van medewerkers en vrijwilligers, werk gemaakt van een plaatsingslijst.

Tegelijkertijd startte de zoektocht naar een goede beschrijvingssoftware. Het ontbreken van inventarissen en toegangen was een serieuze handicap maar het bood de kans met iets nieuws te beginnen. Het was voor iedereen duidelijk dat steekkaarten en inventarissen aangemaakt met een tekstverwerker niet langer voldeden: een beschrijvingssysteem moest rekening houden met de internationale archiefstandaarden, online toegankelijk zijn, voldoende zoekmogelijkheden bieden voor de gebruiker en over exportmogelijkheden beschikken zodat uitwisseling met andere systemen mogelijk was. Voor een extra motivatie zorgde vanaf midden 2010 het nieuwe Vlaamse Archiefdecreet, dat lokale besturen verplicht tot het opstellen en openbaar maken van inventarissen.

Welk software kwam hiervoor in aanmerking? ICA-AtOM trok vrijwel onmiddellijk de aandacht wegens de sterke nadruk die het legde op het gebruik van de archiefstandaarden, de ondersteuning die het kreeg van de ICA zelf, het feit dat het om een webapplicatie ging en de ingebouwde meertaligheid, zodat onmiddellijk in het Nederlands kon worden gewerkt. Bovendien was het open source en gratis, iets waarvoor de ICT-dienst warm te krijgen was.

Er werd ook gekeken naar

ICA-AtOM biedt de mogelijkheid om vlot samen te werken aan één archiefbeschrijving © Stadsarchief Turnhout.

Collective Access (CA), de opensourcesoftware die gebruikt werd voor de 'erfgoedbank' in aanbouw van Erfgoedcel Noorderkempen. Een ondersteuning van de archiefstandaarden is in dit pakket evenwel niet voorzien. Aanvankelijk leek het project 'Make EAD' (ProMEAD) van het Nationaal Archief en het bedrijf Pictura interessant voor onze doeleinden. Dit project vorderde echter te traag, de eerste bètaversie van een EAD XML editor uit juli 2009 werd niet gevolgd door nieuwe versies.

In maart 2010 installeerde de ICT-dienst versie 1.08 van ICA-AtOM, in juni volgde versie 1.09. Als test werden algemene archiefbeschrijvingen, een archiefschema voor het

stedelijk archief van na 1796 en, tot op stukniveau, een aantal kleinere archiefreeksen ingevoerd. Het Stadsarchief nam contact op met de online discussiegroep en zocht naar andere gebruikers in Vlaanderen. Uit dit laatste bleek dat ICA-AtOM nog een nobele onbekende was. Om de applicatie grondig te testen, moest er ook een 'moeilijk' en nog niet beschreven archief worden ingevoerd.

POLITIEARCHIEF ALS TESTCASE
Delen van het afgesloten archief van de Turnhoutse gemeentepolitie lagen in 2010 verspreid op verschillende plaatsen in het archiefdepot en op de zolder van het stadhuis. Een inventaris ontbrak. Dat was jammer want de stukken bevatten een schat aan

In ICA-AtOM is het ook mogelijk om personen die in de archieven zijn vermeld te beschrijven in ISAAR(CPF). © Stadsarchief Turnhout.

informatie over het dagelijkse leven in de stad, van 1830 tot de jaren 1950. In september 2010 startte Sam Van Clemen, historicus en vrijwilliger bij het Stadsarchief, met het ordenen en inventariseren in ICA-AtOM.

Al gauw werd duidelijk dat de overgang van eenvoudige tekstverwerker naar een databank gebaseerd op de internationale archiefstandaarden een grote stap betekende, niet alleen technisch maar ook voor de manier van beschrijven. Alle Vlaamse archiveren kennen ISAD(G) maar weinigen passen hem strikt toe. Het invoeren in ICA-AtOM gebeurde dan ook met de handleidingen van de archiefstandaarden binnen handbereik. Nieuw was bijvoorbeeld dat bij elke beschrijving ook telkens het beschrijvingsniveau diende te worden ingevuld. Bij reeksen en subreeksen gaf dat het probleem dat ISAD(G) hiervoor een veel ruimere definitie bevat dan de Archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen. En

van 'rubrieken' en 'afdelingen', nodig om het archiefschema vorm te geven, geen spoor bij ISAD(G). Uiteindelijk is er intern afgesproken om het niveau 'deelarchief' te gebruiken voor 'rubrieken', zoals ISAD(G) ook voorschrijft, maar 'reeksen' te interpreteren op de strikte manier: formeel gelijksoortige archiefstukken.

Beperkingen van de huidige versie van ICA-AtOM waar een oplossing voor moest worden gevonden, waren de onmogelijkheid om beschrijvingen binnen hetzelfde niveau van plaats te verslepen, het veld 'referentie' dat door de software steeds als tekst wordt behandeld, de beperkte breedte van de boomstructuur en het ontbreken van de datering van de beschrijvingen in de boomstructuur, wat bij de inventarisatie van eenvoudige reeksen onhandig was. Werden als positief ervaren: de feedback die de software bood bij het invullen van de velden, het snelle overzicht via de inklapbare

boomstructuur en de mogelijkheid om met verschillende personen aan één archief te werken. Zo werden de beperkingen met betrekking tot vrije raadpleegbaarheid ingevoerd door de archivaris. Na een maand van uitproberen en afspraken maken, verliep de invoer van beschrijvingen efficiënt en snel. Het eindproduct kan voorlopig nog niet online worden geplaatst, maar kon wel vlot worden geëxporteerd als XML met EAD-structuur en omgezet in een tekstdocument. Dat werd als pdf gepubliceerd op de website van het Stadsarchief. Met de ICT-dienst werd afgesproken om met versie 1.1 online te gaan tegen de zomer van 2011. Zo is er nog tijd om de nieuwste versie voort uit te testen en een volledig algemeen archievenoverzicht in te voeren.

DE VOORDELEN
Een archiefdienst die van start gaat met het opstellen van digitale inventarissen heeft met ICA-AtOM een instrument in handen waar men heel snel